

Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0340152 Grogarnsberget

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges.

Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man från i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Begreppsförklaringar Natura 2000

SPA - Område som genom regeringsbeslut klassificerats som särskilt skyddsområde i enlighet med EU:s fågeldirektiv (2009/147/EEG).

pSCI - Område som är föreslaget av regeringen, men ännu ej antaget av EU-kommissionen.

SCI - Område som, i den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regionerna det tillhör, väsentligt bidrar till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos någon av livsmiljöerna i bilaga 1 i art- och habitatdirektivet eller någon av arterna i bilaga 2 i samma direktiv. Områden som kan bidra till att nätverket Natura 2000 blir sammanhängande och som väsentligt bidrar till bibehållandet av den biologiska mångfalden inom den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regioner (kontinental, boreal, alpin, marin östersjön och marin atlantisk) som avses.

SAC – Område av gemenskapsintresse (SCI) som av regeringen med stöd av MB (Miljöbalken) 7 kap. 28 § förklarats som särskilt bevarandeområde.

Gynnsamt bevarandetillstånd

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

- populationsutvecklingen visar att arten på lång sikt kommer att förbli en del av sin livsmiljö
- dess naturliga utbredningsområde inte minskar och sannolikt inte heller kommer att minska
- tillräckligt mycket livsmiljö finns för att arten ska bibehållas på lång sikt.

En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när:

- dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker är stabila eller ökande
- de strukturer och funktioner som krävs för att livsmiljön ska bibehållas finns kvar under överskådlig framtid
- bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0340152 Grogarnsberget

Kommun: Gotland

Områdets totala areal: 232,7 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2018-12-01

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-12-20

Markägarförhållanden: Statliga och privata

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2004-04-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

1220 - Sten- och grusvallar

6210 - Kalkgräsmarker

6280 - Alvar

6410 - Fuktängar

7210 - Agkärr

7230 - Rikkärr

8210 - Kalkbranter

9020 - Nordlig ädellövskog

9070 - Trädklädd betesmark

1493 - Kalkkrassing, *Sisymbrium supinum*

1988 - Styv kalkmossa, *Tortella rigens*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det

enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

---Prioriterade bevarandevärden---

Inom Natura 2000-området Grogarnsberget är de prioriterade bevarandevärdena områdets Sten- och grusvallar (1220), Kalkgräsmarker (6210), Alvar (6280), Fuktängar (6410), Agkärr (7210), Rikkärr (7230), Kalkbranter (8210), Nordlig ädellövskog (9020) och Trädklädd betesmark (9070). Det är också prioriterat att bevara områdets förekomster av arterna; Kalkkrassing (1493) och Styv kalkmossa (1988). Bevara ett område med kalkbranter och mosaikartade förekomster av alvarmarker, våtmarker och skog. Bevara den flora och fauna som är typisk för de ovan nämnda naturtyperna.

---Motivering---

Alvarmarker finns på få platser i världen och är av högt bevarandevärde där de återfinns i god kondition. Det mosaikartade landskapet med omväxlande karga alvarmarker, skogsmarker och våtmarker gör området värdefullt med en stor variation av arter förknippade med dessa naturtyper. Även de höga kalkbranterna har höga biologiska värden.

---Prioriterade åtgärder---

Fortsatt betesbruk med hänsyn till områdets karaktär, hävdhistoria och skyddsvärden såsom vegetation och häckande fåglar. Vid ogynnsam täckningsgrad av igenväxningsvegetation sker i första hand manuell underhållsröjning.

Beskrivning av området

Grogarnsberget ligger i Östergarns socken på östra Gotland, drygt en kilometer nordost om Östergarns kyrka. En väg från Katthammarsvik leder till en parkeringsplats på bergets nordöstra sida. På Grogarnshuvud, Grogarnsbergets nordligaste del, ligger en fornborg som söderut är förstärkt med en stenvall vilken troligen har burit ett palissadverk. Längs strandremsan nedanför borgen låg under vendel- och vikingatid många viktiga hamnar. Området är ett populärt besöksmål.

Grogarnsbergets plåtå är cirka 3 kilometer lång och sträcker sig i nord-sydlig riktning. Berget är högst längst norrut vid Grogarnshuvud där det reser sig cirka 30 meter över omgivningen. Klinten sträcker sig även längs stora delar av bergets östra och västra sida. I söder övergår berget i en flack sluttning, som planar ut mot omgivande landskap. Vid Grogarnshuvud markerar tydliga strandvallar av svallat grus tidigare havsnivåer. Framför allt Littorinahavet har satt tydliga spår på klintkanten i form överhäng och grottor, skapade av vågerosionen. På flera håll där berget underminerats ligger grova rasmassor. På klintens branter växer murruta, svartbräken och stenbräken, och flera stamformiga murgrönor klättrar uppför branten. Områdets största botaniska raritet är en liten förekomst av den mycket sällsynta ormbunken mjältbräken, som växer i sprickor i berget. Nedanför klinten finns en relativt lågvuxen, bitvis ganska tät skog, som domineras av tall och en. På den klapperstenstäckta stranden växer bland annat vejde, tulkört och grusslok.

Bergets flacka ovalsida utgörs huvudsakligen av en småskalig mosaik av olika typer av alvarmark och vätar samt skog, i några fall tydligt betespåverkad. Alvarmark karakteriseras av att den utvecklas på plan eller nästan plan kalkberggrund, som i något skede har påverkats av nedisning. Jordtäcket är antingen tunt eller obefintligt, vilket ger en mycket mager och ofta torr miljö där bara vissa arter förmår att etablera sig. Kalkberggrunden kännetecknas också av ett högt pH-värde som gör att vissa näringsämnen blir svårösliga och därmed svåra för växterna att ta upp. På grund av dessa faktorer är alvarens produktion av biomassa låg.

Alvarmarker påverkas i allmänhet av någon typ av stress/störning, kontinuerligt eller då och då. Mänsklig aktivitet i form av betesdrift eller avverkning har under långa tider satt sina spår i de svenska alvarmarkerna, och i många fall varit en av förutsättningarna för deras existens. Omkring år 1900 var utbredningen av landets alvarmarker som störst, men i takt med att betesdjuren har minskat i antal och betet har flyttats till mer produktiva marker har också många alvarmarker växt igen. Även Grogarnsberget har betats under mycket lång tid. Än idag betas stora delar av Grogarnsberget, men hävden har varierat genom åren.

Till de naturliga störningsregimer som hjälper till att hålla alvarmarken öppen hör exempelvis bränder, svår torka, översvämningar eller uppfrysningrörelser i marken. Dessa faktorer hindrar i stor utsträckning växttäckets från att utvecklas och har gjort att vissa alvarmarker har existerat i hundratals eller tusentals år utan mänsklig påverkan. Alvarets växter är anpassade till att leva i en torr och näringsfattig miljö med stark solinstrålning och störning i form av exempelvis bete. De är ofta småväxta med en stor del av bladmassan nära marken. Om näringshalten ökar konkurreras de lätt ut av större, näringsgynnade arter. Minskad ljustillgång till följd av minskat bete och igenväxning är också till nackdel för alvarets arter.

Några av de arter som växer på Grogarnsbergets alvarmarker är vårbrodd, darrgräs, grusslok, ängshavre, brudbröd, kattfot, stor, gul och vit fetknopp, solvända, alvargräslök, axveronika, alvarveronika, backtimjan, grusviva, nagelört, grusbräcka, spåtistel, jordtistel, nicktistel, tulkört, gråfibbla, svartkämpar, sparvnäva, äkta johannesört, smultron, backsmultron, liten blåklocka, bergskrabba, vårskärvfrö, femfingerört, gotlandsnarv, småfingerört, kungsljus, blåeld, vitmåra, gulmåra, stånds, kustruta och alvarfibbla. Alvarkösa är ett sällsynt gräs som påträffas i området. Buskskiktet på alvarmarken domineras helt av en, men här växer också andra buskar och träd som slån, nypon, hagtorn och vägtorn, samt enstaka tall och oxel. Mossor och lavar är mycket vanligt förekommande, särskilt på de kala kalkhällmarkerna. Bland annat växer här svavellav och fjällig svavellav.

Alvarets insekter är liksom växterna anpassade till ett torrt och varmt klimat. Många, bland annat områdets rödlistade fjärilsarter apollofjäril och svartfläckig blåvinge, är beroende av växter som bara finns på öppna, torra och näringsfattiga marker. Tulkörten drar till sig den vanligt förekommande riddarskinnbaggen, som lever på växtens frön och fruktämnen både som larv och som vuxen. Fler arter av snäckor påträffas också på Grogarnsberget, främst i rasbranter, sprickor och i anslutning till vätarna. Bland annat har man funnit den sällsynta och känsliga tandpuppsnäcken vid Grogarnshuvud.

Många småfåglar trivs på de halvöppna alvarmarkerna, till exempel gulspurv, hämpling, sädesärta, stenskvätta och sånglärka.

De trädklädda områdena är belägna där jordtäckets tjocklek är större, och domineras av mer eller mindre tät hällmarkstallskog. I markskiktet växer bland annat lundskäfting, bergsslok, skuggnäva och blodnäva. Ett skogsparti centralt på Grogarnsberget uppvisar tydliga drag av att ha betats under lång tid, genom exempelvis stor luckighet och avsaknad av buskskikt. Merparten av områdets träd och buskar har dock vuxit upp under senare tid som ett resultat av igenväxning på grund av svag hävd.

I svackor på den flacka platån finns ett antal vätar av olika typ. Vätar kallas sådana våtmarker som bildas i svackor på kalkberggrund, där vatten tidvis blir stående. Vätarna torkar i allmänhet ut under högsommaren. I fuktängarna dominerar slankstarr, hirsstarr, ängsstarr, hundstarr, älvväxing, blåtåtel och gåsört, men man finner också toppfrossört, dvärgviol, ärtstarr, alvaragnsäv och lökgamander. Högstarrvegetationen karakteriseras av bunkestarr och ag, med inslag av vattenpilört. I kärren finns det gott om kransalger.

Vad kan påverka negativt

---Igenväxning---

Igenväxning är ett hot mot både områdets öppna karaktär och arter, som ofta är hävdgynnade eller hävdberoende. Igenväxning är ett hot både i de öppna markerna och i skogarna. Ljusberoende och konkurrenssvaga arter trängs ut av buskar och träd vid igenväxning

---Ändrade näringsförhållanden---

En stor andel av områdets utpekade bevarandevärden är helt beroende av att näringsfattiga förhållande råder. Hävdgynnade arter missgynnas och konkurreras ut vid förändrade näringsförhållanden till följd av ökad kvävedeposition och andra luftburna föroringar samt surt nedfall, vilket bidrar till förändrad artsammansättning och ökad igenväxning. Tillskottsutfodring av betesdjuren bör undvikas då detta ger en indirekt näringstillförsel till marken och våtmarkerna och missgynnar den konkurrenssvaga floran.

---Högt betetryck---

Medan ett måttligt, extensivt bete är positivt är ett för högt betetryck negativt. Ett alltför intensivt bete med tillhörande tramp kan skada och missgynna floran i alvarmarkerna, inklusive moss- och lavfloran.

---Användning av avmaskningsmedel---

Användning av avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) bör undvikas då det är negativt för den dynglevande insektsfaunan samt kan påverka hydrokemin i våtmarken och dess ingående arter.

---Ingrepp och störning---

Kraftiga ingrepp och störning är ett hot mot områdets naturtyper och arter. Alvarmarkernas tunna jordar är känsliga, och framförandet av fordon i terrängen kan skada alvarmarkernas vegetation. Gödsling, kalkning eller insådd av för naturtypen främmande arter har en negativ inverkan på områdets biologiska värden. Alla former av produktionsinriktat skogsbruk till exempel avverkning, gallring, markberedning, dikning eller plantering utgör ett hot mot området. Avverkning i omkringliggande skogsområden ger en fragmentering och minskar kontakten mellan området och andra skogar vilket minskar det genetiska utbytet mellan populationer. Skogsbruk i omkringliggande områden utgör även ett hot i form av förändringar i områdets hydrologi.

---Påverkan på hydrologi och hydrokemi---

Alla typer av dränerande åtgärder (inklusive markavvattningsföretag och dämning), t.ex. täktverksamhet, dikning, körning och andra markavvattnande åtgärder påverkar områdets hydrologi och hydrokemi. Vidare kan anläggning av skogsbilvägar över eller i närheten av området påverka hydrologin och/eller hydrokemin i området. Effekterna av dränerande åtgärder kan vara uttorkning, ökad igenväxning och erosion.

Avverkning, körning, markberedning, plantering eller andra skogliga åtgärder i närliggande fastmarksskog kan påverka hydrologi, lokalklimat och markstruktur och kan leda till läckage av näringsämnen, vilket kan påverka artsammansättningen i dessa normalt näringsfattiga marker. Anslutande avverkningar och närsaltsbelastning leder till försämrade bevarandestatus.

Våtmarker påverkas av kvaliteten på hela tillrinningsområdet, vilket innebär att hydrologisk påverkan långt utanför Natura 2000-området kan ha en negativ effekt på bevarandestatusen där, till exempel genom störningar i tillrinnings- och avrinningsmönstret i våtmarkerna.

Bevarandeåtgärder

- Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd

för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsinriktade ändamål som skötsel och förvaltning av det berörda området (7 kap. 28 a § miljöbalken).

- Området ligger inom Riksintresse för Naturvård.
- Området ligger inom Riksintresse för Friluftsliv.
- Området är skyddat som Naturreservat.

För att bevara de naturvärden som är knutna till området är det av stor vikt att den naturliga hydrologin bibehålls och att den traditionella hävden (bete) upprätthålls.

---Bete---

Historiskt har skogs- och alvarmarksmosaikerna i trakten troligen använts som betad utmark under lång tid. Grogarnsberget betas idag med lamm, och ett extensivt bete i området är positivt för att förhindra igenväxning och för många av områdets arter. Betesdjurens bete och tramp hindrar i viss utsträckning förnyringen av vedväxter och har en positiv effekt på många växters förmåga att gro. De magra alvarmarkerna kan dock påverkas negativt av alltför hårt betestryck.

Stödutfodring liksom avmaskning i förebyggande syfte, så kallad strategisk avmaskning, bör undvikas. Avmaskningen skall skötas utanför naturbetesmarkerna och avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) får ej användas.

---Underhållsröjning---

Uppslag av träd och buskar som leder till förtätning och igenväxning ska vid behov röjas bort i de öppna alvarmarkerna.

Skogarna på Grogarnsberget har till stora delar karaktär av skogsbete, d.v.s. betespräglad skog. Det är viktigt att upprätthålla naturvärdena knutna till denna betesprägel genom att kontinuerligt röja igenväxning av buskar i skogarna samt att vid behov plockhugga i trädskiktet.

Röjningen bör i första hand ske manuellt. Röjningsrester tas bort, alternativt eldas upp på plats.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**1220 - Sten- och grusvallar**

Areal: 11,7 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Sten- och grusvallar finns längs nästan hela Grogarnsbergets kust. Vallarna är väl utvecklade. Ibland övergår naturtypen inåt land i skog eller gräsmarker, ibland avgränsas vallarna av kustklinten.

Generell beskrivning av naturtypen

Sten och grusvallar förekommer i boreal och kontinental biogeografisk region. De inkluderar även fossila vallar, och förekommer alltid i direkt anslutning till stranden. Vallarna utvecklas genom att småsten avsätts vid gränsen för högvattenståndet, mer permanenta vallar uppstår när sten och grus kastas längre upp på land av stormvågor. Med tiden kan flera vallar staplas mot varandra och skapar vidsträckta markstrukturer.

Vilka förhållanden som råder för arters etablering i vallarna varierar beroende på stabilitet, mängden finfördelat material som ackumulerats mellan småstenarna, lokalt klimatförhållande, bredden på strandremsan mellan vallen och havet, och om och hur lokalen tidigare har nyttjats. Naturtypen är vanligen ohävdad. Vegetationens utformning varierar beroende på hur exponerad stranden är för vind och vågor, och på successionsstadium. I äldre delar kan antingen en gräs-, ljung- och risvegetation, eller en vegetation dominerad av mossor och lavar, utvecklas. Närmast stranden är floran anpassad till saltstress, starka vindar och stark sol. Floran kan också variera mellan vallarna och lägre partier mellan dem vilket resulterar i zoner av bevuxna partier och nakna gruspartier. Karaktäristisk vegetation på strandvallarna på Gotland inkluderar strandvial, tulkört, en, strandkål, saltarv, strandråg, gulmåra och tall.

Bevarandemål

Arealen av Sten- och grusvallar (1220) ska vara minst 11,7 hektar.

Vallformationerna är bestående och förutsättningar finns för naturlig och fortsatt avsättning av nytt vallmaterial. Vattenkvaliteten i området är god, och den antropogena belastningen i form av utsläpp och läckage av övergödande näringsämnen, olja och kemikalier försumbar. Pålagring av ruttnande alger är liten. Vallarna har en tydlig zonerings av olika vegetationstyper och en för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva. Typiska arter och karaktärsarter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

6210 - Kalkgräsmarker

Areal: 21,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Kalkgräsmarker finns spridda runt Grogarnsberget, framför allt längs kusten. De största sammanhängande kalkgräsmarkerna finns i sydöstra delen av området. Markerna betas.

Generell beskrivning

Naturtypen kalkgräsmark innefattar torra till friska, hävdpräglade gräsmarker nedanför trädgränsen ofta med ett rikligt inslag av örter, särskilt kalkkrävande sådana. Jordlagret är tunt och näringsfattigt och har skapats från kalkstensberggrund. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-20 % och naturtypen är mestadels helt öppen. Hävdgynnade arter ska finnas och frekvensen av igenväxningsarter som hundäxing och hundkex skall vara högst 1%. Viktiga orkidélokaler är en prioriterad undergrupp av naturtypen och hyser antingen en riklig förekomst av orkidéer, en värdefull population av minst en nationellt mindre vanlig orkidéart, eller en förekomst (oavsett storleken) av minst en orkidéart som är nationellt eller regionalt sällsynt eller mycket sällsynt.

Örtrikedomen gör kalkgräsmarkerna viktiga för många insekter, inte minst bin och fjärilar. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat. I sydöstra Sveriges sommartorra områden kan kalkmarkerna uppträda som olika typer av stäppartade torrängar med arter som ängshavre, brudbröd, backsmultron, back-klöver, flentimotej. I vissa områden kan toppjungfrulin, fältsippa och fältvädd också vara vanliga i naturtypen. På friskare kalkmarker finns arter såsom vildlin, darrgräs och rödkämpar. Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte går att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet.

Bevarandemål

Arealen av Kalkgräsmark (6210) ska vara minst 21,5 hektar.

Vegetationen skall vara tydligt hävdpräglad och ha en för naturtypen naturlig artsammansättning, inklusive kalkkrävande arter. Gräsmiljön skall vara öppen, bitvis med ett glest skikt av träd och buskar som bl.a. gynnar insektsfaunan i området.

Kalkgräsmarkerna hävdas årligen genom bete och en tydligt hävdpräglad markvegetation förekommer. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

Typiska arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

6280 - Alvar

Areal: 136,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 136,4 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Större delen av Natura 2000-området Grogarnsberget består av en alvarmosaik där andra naturtyper (trädklädd betesmark, våtmarker och gräsmarker) förekommer fläckvis insprängda i ett stort sammanhängande alvarområde. Större delen av området betas, och hävden är mestadels god även om områden där buskvegetationen börjar bli väl tät förekommer (speciellt i den del av området som inte betas). I synnerhet ute på Grogarnshuvud är jordlagret väldigt tunt och miljön väldigt mager och torr. På alvaren förekommer flera rödlistade arter, t.ex. fjärilsarterna svartfläckig blåvinge, mindre blåvinge och apollofjäril. Växterna liksom fjärilarnas värdväxter förekommer nästan enbart på öppna, torra och näringsfattiga marker. I sprickor och i rasbranterna samt vid vätarna på Grogarnsberget finns också en rik snäckfauna, som bland annat inkluderar tandpuppsnäcka.

Generell beskrivning

Naturtypen utgörs av flera olika växtsamhällen. Bland annat kan följande undertyper urskiljas:

- Vätar, det vill säga vattensamlingar med viss sedimentavsättning på alvarmark som i regel torkar ut under sommaren.
- Kalkhällmarker med inget eller mycket tunt jordtäck.

Alvarmark karakteriseras av att den utvecklas på plan eller nästan plan kalkberggrund som i något skede har påverkats av nedisning. Jordtäckets är tunt eller obefintligt, och kalkberggrunden kännetecknas av ett högt pH-värde som gör att vissa näringsämnen blir svårslösliga och därmed svåra för växterna att ta upp. Sammantaget skapar detta en mycket mager och ofta torr miljö där bara vissa arter kan etablera sig.

Alvarmarker påverkas i allmänhet av någon typ av stress/störning, antingen kontinuerligt eller då och då. Mänsklig aktivitet i form av betesdrift eller avverkning har under långa tider satt sina spår i de svenska alvarmarkerna, och i många fall varit en av förutsättningarna för deras existens. Omkring år 1900 var utbredningen av landets alvarmarker som störst, men i takt med att betesdjuren minskat i antal och betet flyttats till mer produktiva marker har många alvar växt igen. Igenväxning innebär att förorenade från döda växter kan ansamlas och jordtäckets blir långsamt tjockare. Då binds vatten lättare i marken och tillväxthastigheten kan öka något. Alvarmark är dock vanligtvis för mager för att mer högväxta örter och gräs ska kunna konkurrera ut den ursprungliga vegetationen, däremot kan denna trängas undan om förbuskningen blir mycket kraftig. Alvarets växter är så gott som helt beroende av stark ljusinstrålning och torra och näringsfattiga förhållanden, som hindrar mer näringskrävande och högväxta arter att etablera sig. Det är bara vissa varianter av naturtypen som kan behålla sin öppna karaktär genom endast naturgivna störningsprocesser tillsammans med en extrem brist på näringsämnen och vatten.

Till de naturliga störningsregimerna hör exempelvis bränder, svår torka, översvämningar eller uppfrysning rörelser i marken. Dessa faktorer har gjort att vissa alvarmarker har existerat i hundratals eller tusentals år utan mänsklig påverkan.

Alvarets insekter är även de anpassade till ett torrt och varmt klimat. Många är knutna till specifika växtarter och försvinner om deras värdväxter gör det. Flera av insekterna, bland annat många fjärilsarter, är beroende av växter som nästan bara finns på öppna, torra och näringsfattiga marker. Apollofjärilen är till exempel beroende av vit fetknopp som värdväxt för

sina larver, medan tulkörten drar till sig den vanligt förekommande riddarskinnbaggen som lever på växtens frön och fruktämnena både som larv och som vuxen.

Många småfåglar trivs på de halvöppna alvarmarkerna, till exempel gulsparv, hämpling, sädesärta, stenskvätta och sånglärka.

Bevarandemål

Arealen av Alvar (6280) ska vara minst 136,4 hektar.

Miljön är solöppen och har en låg täckningsgrad av träd och buskar med avsaknad av igenväxningsvegetation. Ett rikligt inslag av vegetationsfri mark (exklusive skorplavar) där berggrunden går i dagen eller med ett tunt lager av blottlagda kalkrika finjordar förekommer. Finjordarna och artsammansättningen präglas av återkommande naturliga störningsregimer som uppfrysningssfenomen under vinterhalvåret och torkstress under sommarhalvåret. Hela arealen har en ostörd hydrologi.

Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkat av gödsling (förutom från betesdjur). Området betas extensivt och betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan. Buskar och träd av igenväxningskaraktär röjs vid behov.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer, där typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och utan tecken på bestående populationsnedgångar. Ingen förnaansamling och förtjockning av jordlagret förekommer i naturtypen.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt, till största delen, även om delar av området (i södra delen av området) har en sämre bevarandestatus pga igenväxning.

6410 - Fuktängar

Areal: 4,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Fuktängar finns fläckvis utspridda över Grogarnsberget, insprängda i mosaiken av alvarmarker, trädklädd betesmark och våtmarker. Det mesta av fuktängarna ingår i de betade delarna av området.

Generell beskrivning

Naturtypen utgörs av våta gräsmarker på jordar med stort inslag av kalk, lera eller torv. Krontäckning av träd och buskar är låg, 0-30%, och inte av igenväxningskaraktär. I typen ingår både ohävdade och hävdade marker nedanför trädgränsen. Två undertyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bland annat ”kalkfuktängen”. b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blåtåtel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet. För upprätthållande av gynnsam bevarandestatus bör objektets hävdhistoria vara vägledande för den fortsatta skötseln. Fuktängar med lång hävdkontinuitet och hävdgynnade naturvärden är beroende av fortsatt skötsel i form av slåtter eller bete samt röjning av igenväxningsvegetation för att naturtypen skall kunna bibehålla gynnsam bevarandestatus. För vissa varianter av naturtypen krävs återkommande översvämningar.

Bevarandemål

Arealen av Fuktäng (6410) ska vara minst 4,5 hektar.

Fuktängen hävdas årligen genom bete och en tydligt hävdpräglad markvegetation förekommer. Fuktängen har en naturlig hydrologi, vilket kan innebära återkommande översvämningar. Markfuktigheten är gynnsam för naturtypens typiska arter. Miljön är öppen och har en låg täckningsgrad av träd och buskar. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödning (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva, och negativa indikatorarter förekommer inte heller eller i mycket liten omfattning. Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar eller trivialisering.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

7210 - Agkärr

Areal: 1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Agkärr förekommer fläckvis i norra och mellersta delen av Grogarnsberget. Kärren är en del av den alvardominerade mosaiken av naturtyper i området, och är som regel ganska små. I anslutning till agkärren finns ofta fuktängar eller rikkärr.

Generell beskrivning

Naturtypen utgörs av kalkrika kärr, sjöpartier eller annan fuktig mark med gotlandsag. Naturtypen bildas i grunda kalkrika kärr, sjöpartier eller stränder men utgör ibland ett successionsstadium av blöta, igenväxande rikkärr som lämnats utan hävd. Ag förekommer i allt från smärre bestånd i vegetationsmosaiker med en artrik och lågvuxen rikkärrsvegetation till närmast ensartade bestånd av ag. Både öppna och trädklädda agkärr förekommer. I trädklädda agkärr med lång kontinuitet i trädskiktet bör skogsbruk undvikas eller bedrivs med stor naturvårdshänsyn.

Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är flera, bl.a. intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av antropogena ingrepp utan endast som en följd av naturliga förändringar. Karaktärsarten ag och typiska arter som höstspira, ängsnycklar, bläddror *Utricularia* spp., korvskorpionmossa och kransalger *Chara* spp. indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen med avseende på näringsbelastning och hydrologisk stabilitet. Massuppträdande av bunkestarr, älgört, svärdsilja och viden *Salix* spp. som betraktas som negativa indikatorarter i agkärr indikerar hydrologisk påverkan och förhöjd kvävestatus.

Bevarandemål

Arealen av Agkärr (7210) ska vara minst 1 hektar. Arealen av agkärr bör inte öka som följd av att rikkärr, alvarvätar eller fuktängar tillåtas växa igen med ag.

Intakta hydrologiska förhållanden råder med opåverkad hydrokemi i såväl våtmarken som tillrinningsområdet. Inga stora myrvidder förekommer utan agkärren utgör i området främst en del i en vegetationsmosaik med artrik och lågvuxen rikkärrsvegetation.

En tydlig vegetationszonering förekommer till följd av säsongsmässiga fluktuationer i vattenstånd. Karaktärsarten ag och typiska arter som höstspira, ängsnycklar, bläddror *Utricularia* spp., korvskorpionmossa och kransalger *Chara* spp. dominerar fält- och bottenkikt i våtmarken. Förekomsterna av karaktärsarten och de typiska arterna är varaktiga och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Inga massuppträdanden av bunkestarr, älgört, svärdsilja och viden *Salix* spp. förekommer.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

7230 - Rikkärr

Areal: 0,42 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 0,4 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Rikkärr förekommer på två platser i områdets centrala del. Kärren är en del av den alvardominerade mosaiken av naturtyper i området.

Generell beskrivning

Naturtypen utgörs av öppna eller skogklädda, mineralrika och torvbildande kärr som är minerotrofa, det vill säga får ständig tillförsel av mineralrikt vatten från omgivningen. pH-värdet i rikkärr är högre än i andra myrtyper, vanligen pH6 eller högre. Rikkärr är inte rika på näring som namnet antyder, utan på mineraler i form av höga halter av baskatjoner, främst kalcium men även järn eller magnesium. Rikkärr där pH-värdet överskrider pH7 och där kalkhalten är mycket hög klassas som extremrikkärr.

Rikkärrsvegetationen är artrik och domineras av halvgräs och örter, bl.a. orkidéer. Bottenskiktet byggs upp av så kallade brunmossor eller i vissa fall vitmossor. Bra indikatorarter för rikkärr är t.ex. späd skorpionmossa, gräsull och tagelsäv. Bra indikatorarter för extremrikkärr är t.ex. axag, kärrknipprot, tuffmossor eller en hög täckningsgrad av späd skorpionmossa.

Rikkärren är blötare än kalkfuktängar och skiljer sig från dessa genom att vara mer lågvuxna när de är obetade och genom att oftast ha djupare torv, större dominans av halvgräs samt en hög andel och mångfald av mossarter. Många av rikkärren, särskilt i södra Sverige, har traditionellt hävdats genom ängsbruk och betesdrift vilket har påverkat vegetationens sammansättning. När hävden upphört har flertalet växt igen till sumpskog. Både öppna och trädklädda rikkärr inkluderas i habitatet, vilket kan ha en krontäckning av 0-100 %.

Bevarandemål

Arealen av Rikkärr (7230) ska vara minst 0,4 hektar.

Intakta hydrologiska förhållanden råder med opåverkad hydrokemi i såväl våtmarken som tillrinningsområdet. En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva. Negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten grad. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan och kan påverka hydrokemin. Typiska arter och karaktärsarter av kärlväxter och mossor förekommer i fält- och bottenskiktet.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

8210 - Kalkbranter

Areal: 9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 9 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Grogarnsberget reser sig som en plåtå ur havet och har kalkbranter som sträcker sig runt den högsta punkten Grogarnshuvud och söderut längs kusten på bergets östra sida och inåt land på den västra sidan. Branterna planar sedan ut i en flack sluttning. Vid Grogarnshuvud reser sig branterna ca 30 meter. Vid Grogarnshuvud finns överhäng och grottor i klintkanten, och på flera ställen finns rasmassor nedanför klinten. Klintbranterna har en rik förekomst av murgröna och av olika ormbunksarter, däribland den sällsynta mjältbräken. Nedanför klinten växer en lågvuxen tallskog, uppe på klippan finns oftast ingen skog i nära anslutning till branten även om skog förekommer inne i centrum av Grogarnsberget. Kalkbranten erbjuder värdefulla livsmiljöer för landmollusker.

Generell beskrivning

Naturtypen utgörs av kalksten eller kalkrika klippor med vegetation i sprickor och på hållar. Även ultrabasisiska bergarter (t.ex. serpentinit) räknas hit. Naturtypen är spridd i landet och omfattar alla sluttningar eller starkt lutande (minst 30°) kalkstensytor som är så kalkrika att kalkkrävande arter trivs på dem, förutom klippor som påverkas av havet. I representativa fall är branten högre än 5 meter, och består huvudsakligen av fast berggrund.

Vegetationen består både av kärlväxter i sprickor samt av en artrik lav- och mossflora på de branta klippväggarna och under överhäng. På klipphällarna finns ofta rikligt med skorplavar, t.ex. av orangelavar *Caloplaca* spp. och i sprickorna växer bräckor *Saxifraga* spp., drabor *Draba* spp., ormbunkar och enstaka gräs samt rikligt med mossor. Vegetationen på ultrabasisisk silikatberggrund kan vara artrik och innehåller ofta starkt specialiserade arter. I habitatet ingår också mindre klipphyllor med vegetation. Träd förekommer normalt inte, och även i mindre branter ska krontäckningen alltid vara <30 %. Branten får inte vara täckt av ett sammanhängande vegetationsskikt.

Habitatet innehåller flera mycket artrika och särpräglade växtsamhällen som varierar med exposition och fuktighetsförhållanden. Förekomsten av sprickbildningar, översilade ytor och klipphyllor med tunt jordtäckte är viktiga faktorer för vegetationen. Branterna är ofta boplats för rovfåglar.

Intilliggande skog är gynnsamt för klippvegetationen, främst skog vid basen av branten som skuggar och begränsar avdunstningen vilket leder till bättre bevarad luftfuktighet. Skog på toppen av klippan bevarar nederbörden bättre och ser till att vattenflödet nedför klippan blir jämnare.

Bevarandemål

Arealen av Kalkbranter (8210) ska vara minst 9,0 hektar.

Branten består huvudsakligen av fast berggrund, där jordlagret (om det finns) främst består av vittringsgrus. Det finns en rik förekomst av orört substrat. Förekomsten av träd är liten eller obefintlig och ett sammanhängande vegetationsskikt saknas. En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med ingen eller liten förekomst av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter. Typiska arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Murgrönan har en relativt låg täckningsgrad och tränger inte ut den artrika vegetation som är typisk för branten.

Områdets hydrologi är opåverkad. Skogen nedanför branten (och det lilla av skog som förekommer ovanför branten) ska bibehållas för att bevara gynnsamma hydrologiska förhållanden i branten.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

9020 - Nordlig ädellövskog

Areal: 1,6 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Ett lövskogsområde förekommer vid Sigdes gamla tomt i områdets sydöstra del. Utöver detta område är skogen på Grogarnsberget överlag dominerad av tall. Lövskogen har historiskt troligen varit glesare och till stor del vuxit upp och vuxit igen i modern tid som resultat av svag hävd.

Generell beskrivning av naturtypen

Småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädförnyring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning påverkar dynamik och struktur. Trädskiktet är olikåldrat och flerskiktat. Gamla och/eller grova träd, torrträd, hålträd samt död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer och utgör en förutsättning för områdets biologiska mångfald i form av epifytiska lavar, svampar och insekter.

Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva, och negativa indikatorarter förekommer inte heller eller i mycket liten omfattning. Typiska arter och karaktärsarter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar eller trivialisering.

Bevarandemål

Arealen av Nordlig ädellövskog (9020) ska vara ca 1,6 hektar.

Småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädförnyring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning påverkar dynamik och struktur. Trädskiktet är olikåldrat och flerskiktat. Gamla och/eller grova träd, torrträd, hålträd samt död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer och utgör en förutsättning för områdets biologiska mångfald i form av epifytiska lavar, svampar och insekter.

Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva, och negativa indikatorarter förekommer inte heller eller i mycket liten omfattning. Typiska arter och karaktärsarter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar eller trivialisering.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 44,3 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Det allra mesta av den skog som finns på Grogamsberget tillhör naturtypen trädklädd betesmark, med undantag för lövskogen vid Sigdes gamla tomt. Skogen förekommer främst där jordlagret är lite tjockare och består främst av gles tallskog. Området har historiskt varit öppnare, och det mesta av skogen har vuxit upp i modern tid som följd av bristande hävd. Skogen varierar från glesare tydligt betespåverkade partier, till tätare partier stadda i igenväxning.

Generell beskrivning

Naturtypen trädklädd betesmark förekommer på fastmark som är torr till blöt och näringsfattig till näringsrik och inkluderar både hagmarker och skogsbeten. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-75% och utgörs av inhemska trädslag. Det är även andelen krontäckning som särskiljer naturtypen från annan betesmark. Naturtypen ska ha en lång hävdkontinuitet så väl som trädkontinuitet och inslag av gamla träd ska finnas. Utmärkande är en stor variation i åldern på träden och de frekventa gläntorna. Trädklädd betesmark förekommer i alpin, boreal och kontinental biogeografisk region och av den totala andelen inkluderad i Natura 2000 återfinns 70 % i Sverige.

Hagmarkerna respektive skogsbetena kan delvis betraktas som två olika undertyper av trädklädd betesmark, men gränsen mellan dem är ibland otydlig och historiskt har de haft stora likheter. Hagmarkerna är relativt öppna, trädklädda marker som har ett artrikt busk- och trädskikt, och det är inte ovanligt att de delvis har en historik med ängsbruk. Trädskiktet domineras normalt av lövträd. Skogsbetena är skogar som är tydligt påverkade av bete och där en beteskontinuitet finns. Skogsbeten förekommer i större delen av landet, är starkt varierade beroende på den skogstyp som dominerar i området och kan förekomma i både barr- och lövskog. De kan också utgöra dungar av skog i en för övrigt öppen hagmark.

Artsammansättningen i trädklädd betesmark varierar beroende på geografisk belägenhet och markens produktionsförmåga. Hagmarkerna på Gotland är antingen dominerade av lövträd, ofta ask, ek och alm, eller av en blandad sammansättning av gran, tall, en och lövträd. I den betade skogen på Gotland dominerar barrträd, då främst tall. Enbuskar och hassel utgör de mest frekventa arterna i buskskiktet på ön medan fältskiktet till stor del består av arter som är knutna till högre ljus- och värmetillgång än vad som är tillgängligt i tät skog. Trädklädd betesmark är en av de mest artrika naturtyperna inom den boreala biogeografiska regionen, det finns många hotade arter av evertebrater, kärlväxter, lavar och svampar i naturtypen och många är knutna till gamla träd och död ved.

Bevarandemål

Arealen av Trädklädd betesmark (9070) ska vara ca 44,3 hektar, men kan tillåtas minska om det sker som följd av en ökning av arealerna av öppna naturtyper kopplad till restaureringar och infört bete eller ökad hävd i områden som för närvarande inte betas, eller där hävden är för svag för att hindra igenväxning.

Området har en tydlig betesprägel. Småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädföryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning påverkar dynamik och struktur. Trädskiktet är olikåldrat och flerskiktat. Tall utgör det dominerande trädslaget. Krontäckning varierar mellan tätare och glesare beskogad mark med gläntor och solinsläpp till

markskikt och trädstammar. Gamla och/eller grova träd, torrträd, hålträd, blommande buskar av t.ex. slån (tynne) och hagtorn, samt död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer och fyller en viktig funktion och är en förutsättning för områdets biologiska mångfald i form av epifytiska lavar, svampar och insekter. Buskskiktet är glest och igenväxning saknas. En tydligt hävdpräglad markvegetation förekommer med en för naturtypen naturlig artsammansättning med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter.

Löpande skötsel i form av röjning av lövsly och slån förekommer då betesdjuren inte förmår att hålla igenväxningen tillbaka. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls de så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan. Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt, men bevarandetillståndet varierar mycket inom området på grund av att skötseln och hävden skiljer sig mellan olika delar.

1493 - Kalkkrassing, *Sisymbrium supinum*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Kalkkrassing är en ettårig växt som tillhör släktet kålsenaper. Den förekommer på periodvis fuktig mark, som vanligen är alvarmark med vätar. På lokaler den förekommer varierar markfuktigheten kraftigt. Den förekommer även i tidvis uttorkade pölar och myrkanter där de övriga ekologiska förutsättningarna finns (tillräckligt hög kalkhalt etc.). Många av de nuvarande lokalerna är människoskapade miljöer där den antropogena störningen gett samma förutsättningar som de naturliga lokalerna.

Artens utbredning i Sverige koncentreras till Öland och Gotland, men exemplar har även hittats i Skåne. Den globala utbredningen har sitt centrum i Sydfrankrike

Blommorna är vita och pollineras av insekter. Fröspridning sker med hjälp av vinden och spridningsavståndet uppskattas till 10 meter. Troligen har arten en långlivad fröbank, men det saknas belägg för detta.

Antalet individer av kalkkrassing varierar mycket kraftigt mellan olika år, då det kan gå flera år mellan observationer av arten på en och samma lokal.

Kalkkrassing är konkurrenssvag och hotas av igenväxning med höga växter som buskar och liknande. Detta resulterar i att arten gynnas av måttligt intensivt bete. I områden där antropogen aktivitet pågår utgör igenläggningar m.m. påtagliga hot. Kalkkrassing är fridlyst. Arten är inte rödlistad.

I Natura 2000-området Grogarnsberget har kalkkrassing noterats på Grogarnshuvud med enstaka förekomster.

Bevarandemål

Området sköts på ett sådant sätt att lämpliga miljöer skapas och upprätthålls. Vätar och pölar utgör en mycket viktig miljö för artens fortlevnad. I området förekommer en kontinuerlig störning som håller markerna öppna och fria från allt för hög igenväxning av buskar. En naturlig hydrologi förekommer i området som skapar pölar som permanent är fyllda med vatten, men även områden som torkar ut är viktiga att bevara, då de även utgör viktiga miljöer för kalkkrassing.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt, men sporadisk förekomst beror på artens ekologi.

1988 - Styv kalkmossa, *Tortella rigens*

Artens förekomst är ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Styv kalkmossa, *Tortella rigens*, är knuten till kalkområden på Öland, Gotland, i Västergötland och i Stockholmsområdet. Arten förekommer annars bara i västra Estland, på Signilskär och Eneskär i västligaste Åland och i ett begränsat område i östra Nordamerika. Minst 95 % av världens kända förekomster finns i Sverige varav en stor andel på Öland och Gotland. Arten är ofta relativt allmän på lokaler den förekommer. Vi kan därmed anses bära ett såväl nationellt som globalt bevarandansvar för arten. Styv kalkmossa förekommer främst på alvarmark, företrädesvis direkt på kalkstenen eller på kalkrik finjord, oftast på plan eller svagt sluttande mark, gärna i lite fuktigare miljöer med gles kärlväxtvegetation på grund av sin konkurrenssvaghet och som pionjärart. Arten sprider sig vegetativt genom fragmentering av bladspetsar och förväntas normalt kunna sprida sig 10 meter under en 10-årsperiod. Då arten saknar möjlighet till effektiv spridning och förekommer i relativt få fragmenterade förekomster hotas den av såväl mer sporadiska förändringar såsom alltför hårt trampslitage som mer långsiktiga förändringar som igenväxning till följd av t.ex. klimatförändringar och uteblivna uppfrysningssfenomen som arten kan tänkas vara beroende av för att kunna återetablera, sprida sig och fortleva på aktuella lokaler.

Bevarandemål

Styv kalkmossa ska förekomma i området. Arealen av lämplig livsmiljö, öppna alvarmarker, ska vara minst 136,4 hektar. Den naturliga störningsregimen uppfrysningssfenomen under vinterhalvåret som skapar för arten lämplig mikrotopografi och lämpliga substrat av blottlagda, växelfuktiga finjordar på kalkrikt underlag ska förekomma på alvarmarkerna av grusalvarkaraktär där arten förekommer. För vidare beskrivning av artens livsmiljö se bevarandemål för alvar (6280).

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

Dokumentation

- Andersson, U.-B. & Gunnarsson, T. 2001. Natura 2000-arter på Öland. Krutbrännaren 10: 48–52.
- Aulén, G. 1976. Förekomsten av höksångare *Sylvia nisoria* vid Ottenby 1971-1975. Calidris 5:113-124.
- Cederberg, B. & Löfroth, M. (red.) 2000. Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000. – ArtDatabanken.
- Durango, S. 1944. Några ord om hökfärgade sångaren som häckfågel på Gotland. Faunistisk Revy 6:15-19.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 1996. Äldre fodermarker. Naturvårdsverket förlag.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 2002. Svenska alvarmarker – historia och ekologi. I Naturvårdsverkets serie Skötsel av naturtyper. Naturvårdsverket förlag.
- Gärdenfors, U. (red.) 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000. – ArtDatabanken.
- Ingmansson, G. & Petersson, J. 2002. Kalkkrassing, *Sisymbrium supinum*, på Gotland. Rindi 22: 21–30.
- Jordbruksverket 2002. Metodhandledning Inventering av värdefulla Ängs- och Betesmarker. Version 1.2.
- Kloth, J-H. & Lovén, U. 2001. Gotlands natur, en reseguide. Gotlands Fornsals förlag.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1991. Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1998. Miljöövervakningsstudier av landlevande snäckor på Gotland. Livsmiljöenheten – Rapport Nr 6 1998.
- Mattiasson, G. 2002. Skånska växter i Natura 2000. Bot. Not. 135: 1–35.
- Naturvårdsverket. 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverket förlag.
- Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000 i Sverige. En handbok med allmänna råd. Naturvårdsverket förlag.
- Waldenström, A. 1995. Höksångaren på Öland. Calidris 24:47-50.

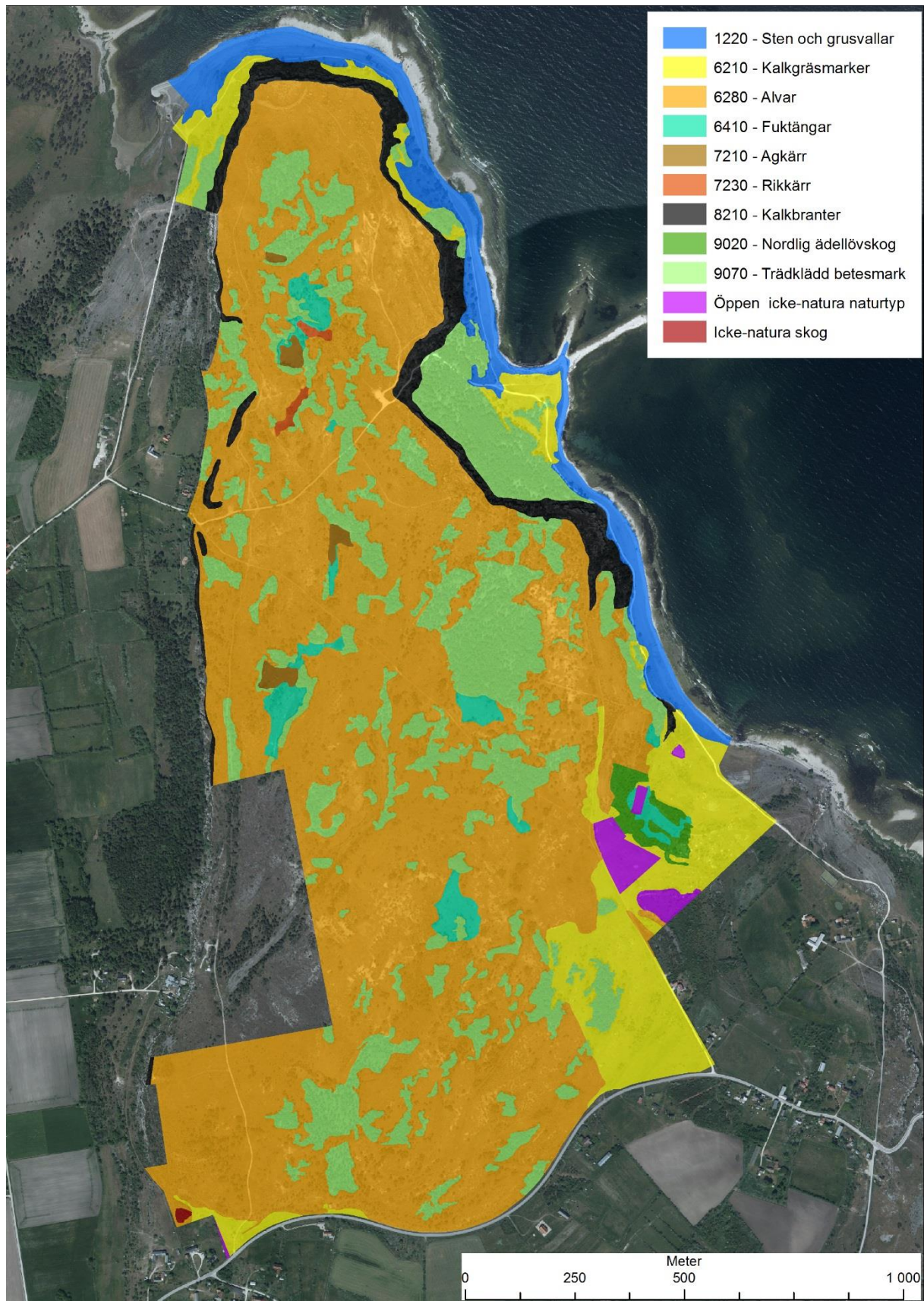
Lagtexter

- Art- och habitatdirektivet, Rådets Direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007.
- 7 kap. 27-29 §§ Miljöbalken (1988:808).
- 15-17 §§ Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

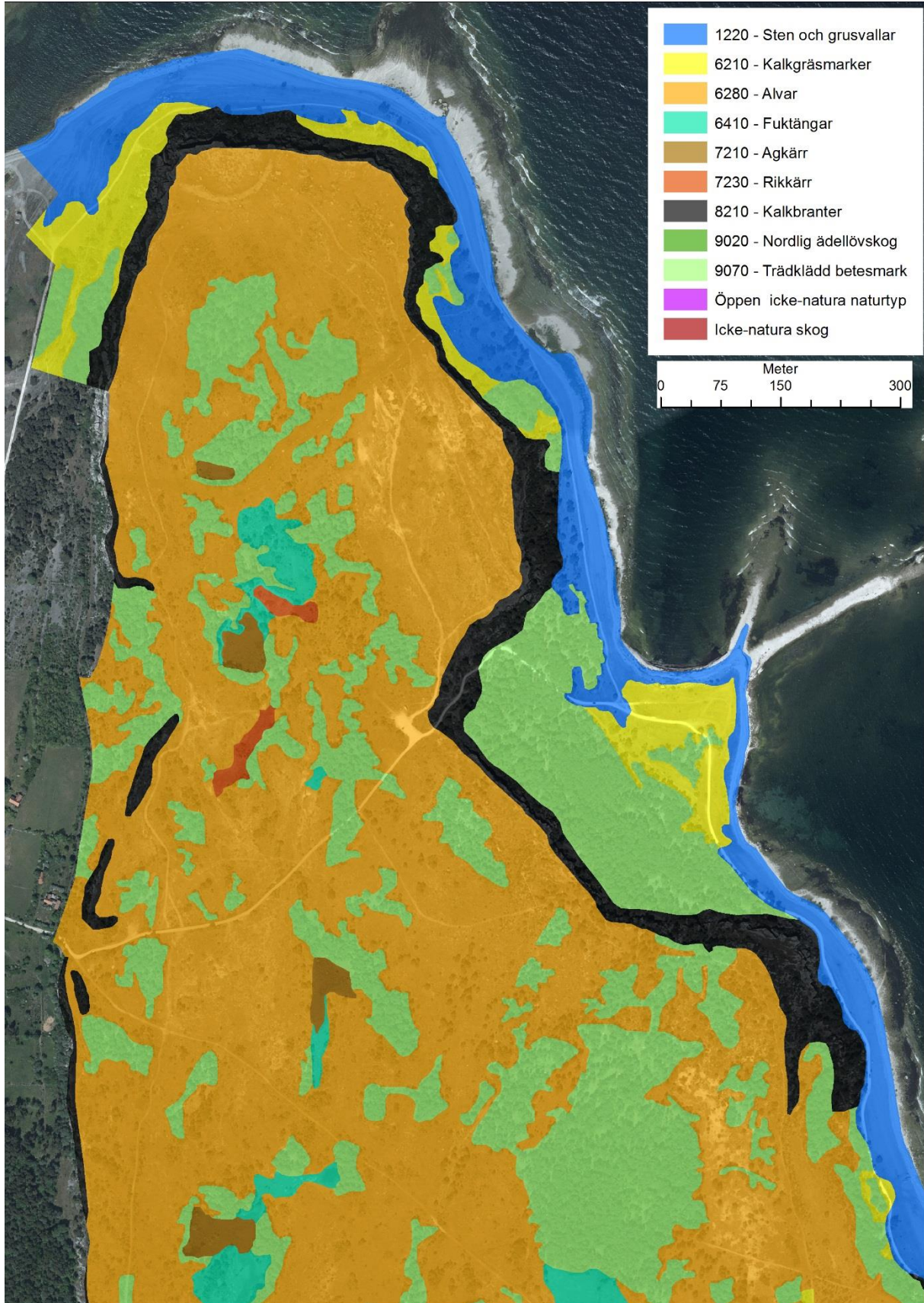
Bilagor

- Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området Grogarnsberget.
- Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter i Natura 2000-området Grogarnsberget.

Bilaga 1. Karta över utbredningen av naturtyper inom Natura 2000-området Grogarnsberget

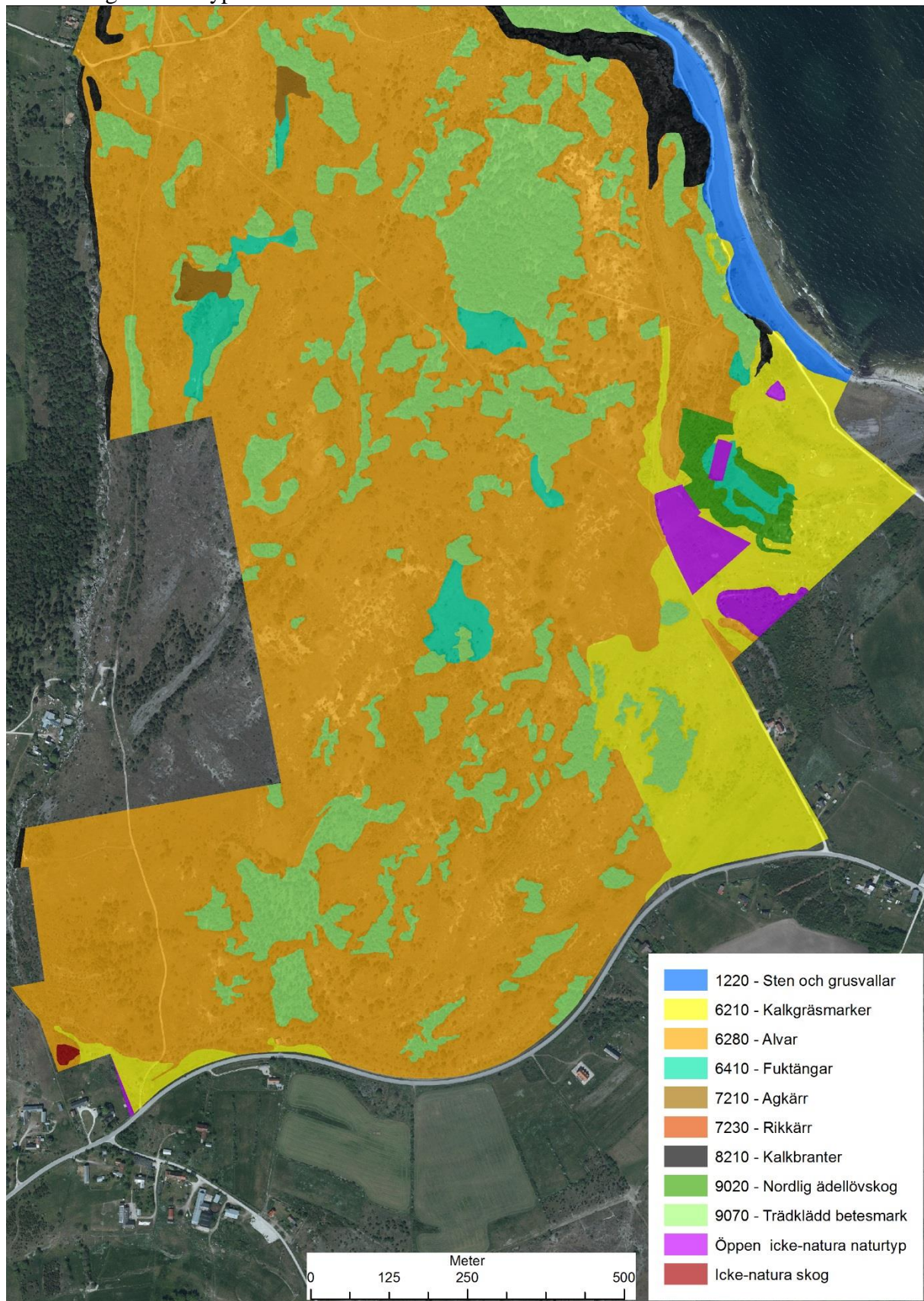

Utbredning av naturtyperna i norra delen.

Utbredning av naturtyperna i södra delen.

Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter i Natura 2000-området Grogarnsberget

Denna lista innehåller data som hämtats från Artportalen 2018-11-13 (<https://www.artportalen.se/>). Det kan finnas rödlistade arter i området som nämns men inte återfinns här, detta beror då på att de inte har rapporterats i Artportalen från området.

Kärlväxter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Agrostemma githago</i>	Klätt	CR
<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Salepsrot	NT
<i>Apera interrupta</i>	Alvarkösa	VU
<i>Arenaria gothica</i>	Kalknarv	VU
<i>Asperugo procumbens</i>	Paddfot	NT
<i>Bromus secalinus</i>	Råglosta	EN
<i>Carex hostiana</i>	Ängsstarr	NT
<i>Carduus acanthoides</i>	Piggistel	NT
<i>Cerastium subtetrandrum</i>	Östkustarv	NT
<i>Cirsium acaule</i>	Jordistel	NT
<i>Galeopsis ladanum</i>	Mjukdån	NT
<i>Helianthemum nummularium ssp. nummularium</i>	Ljus solvända	NT
<i>Scadox pecten-veneris</i>	Nålkörvel	EN
<i>Thymus serpyllum</i>	Backtimjan	NT
<i>Veronica praecox</i>	Alvarveronika	EN

Lavar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Gyalecta hypoleuca</i>	Liten stjärnfruktlav	EN
<i>Protoblastenia cyclospora</i>	Röd guldskilvav	VU
<i>Squamarina gypsacea</i>	Alvarplacodlav	VU
<i>Vulpicida tubulosus</i>	Trind enlav	NT

Mossor

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Grimmia tergestina</i>	Alvargrimmia	VU

Svampar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Cortinarius caesiocanescens</i>	Duvspindling	VU
<i>Gastrum corollinum</i>	Rulljordstjärna	EN
<i>Hydnum albidum</i>	Vit taggsvamp	VU

Fjärilar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Calyciphora albodactyla</i>	Spätistelfjädermott	VU
<i>Cupido minimus</i>	Mindre blåvinge	NT
<i>Eliema pygmaeolum</i>	Gulpannad lavspinnare	NT
<i>Hesperia comma</i>	Silversmygare	NT
<i>Melitaea cinxia</i>	Ängsnätfjäril	NT
<i>Parnassius apollo</i>	Apollofjäril	NT
<i>Phengaris arion</i>	Svartfläckig blåvinge	NT
<i>Polyommatus dorylas</i>	Väpplingblåvinge	NT
<i>Psychoides verbuella</i>	Svartbräkenmal	VU
<i>Pyrausta oestrinalis</i>	Dubbelbandat ljusmott	NT
<i>Zygaena filipendulae</i>	Sexfläckig bastardsvärmare	NT

Steklar

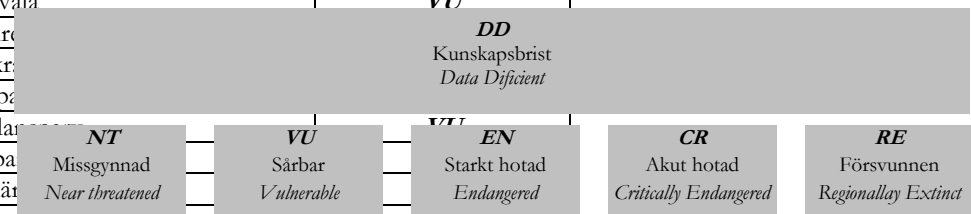
Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Scolia hirta</i>	Hårig dolkstekel	NT
<i>Sphex funerarius</i>	Gräshoppsstekel	VU
<i>Temnotborax affinis</i>	Kvistmalmyra	NT

Skalbaggar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Bagous limosus</i>		NT
<i>Bagous lutosus</i>		NT
<i>Borboropora kraatzii</i>		NT
<i>Lecia cyanocephala</i>	Blå örtlöpare	EN
<i>Meloe proscarabaeus</i>	Svart majbagge	NT
<i>Ophonus azureus</i>	Azurlöpare	NT
<i>Trachyploeus alternans</i>		NT
<i>Trachyploeus digitalis</i>		NT
<i>Trachyploeus beymesi</i>		NT
<i>Trachyploeus spinimanus</i>		NT
<i>Trox sabulosus</i>	Sandknotbagge	VU

Fåglar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Accipiter gentilis</i>	Duvhök	NT
<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Busksångare	NT
<i>Anas acuta</i>	Stjärtand	VU
<i>Anser fabalis</i>	Sädgås	NT
<i>Alauda arvensis</i>	Sånglärka	NT
<i>Anthus pratensis</i>	Ängspiplärka	NT
<i>Apus apus</i>	Tornseglare	VU
<i>Arenaria interpres</i>	Roskarl	VU
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kungsörn	NT
<i>Aythya marila</i>	Bergand	VU
<i>Buteo lagopus</i>	Fjällvråk	NT
<i>Calidris pugnax</i>	Brushane	VU
<i>Carpodacus erythrinus</i>	Rosenfink	VU
<i>Cephus grylle</i>	Tobisgrissla	NT
<i>Circus cyaneus</i>	Blå kärnhök	NT
<i>Circus pygargus</i>	Ängshök	EN
<i>Coracias garrulus</i>	Blåkråka	RE
<i>Coturnix coturnix</i>	Vaktel	NT (RELISTAD)
<i>Crex crex</i>	Kornknärr	NT
<i>Delichon urbicum</i>	Hussvala	VU (RELISTAD)
<i>Dendrocopos minor</i>	Mindre gråbo	DD Kunskapsbrist Data Deficient
<i>Dryocopus martius</i>	Spillkrå	DD Kunskapsbrist Data Deficient
<i>Emberiza citrinella</i>	Gulspå	NT
<i>Emberiza hortulana</i>	Ortolan	VU
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Sävspå	NT
<i>Eremophila alpestris</i>	Berglärka	NT
<i>Falco peregrinus</i>	Pilgrimstauk	NT
<i>Gavia stellata</i>	Smålom	NT
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Havsörn	NT
<i>Hydroprogne caspia</i>	Skråre	NT
<i>Larus argentatus</i>	Gråt	VU
<i>Larus fuscus</i>	Silltrut	NT
<i>Limosa lapponica</i>	Myrspov	VU
<i>Linaria flavirostris</i>	Vinterhämling	VU
<i>Melanitta fusca</i>	Svärta	NT
<i>Numenius arquata</i>	Storspov	NT
<i>Oriolus oriolus</i>	Sommargylling	VU
<i>Perdix perdix</i>	Rapphöna	NT
<i>Pernis apivorus</i>	Bivråk	NT
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Svart rödstjärt	NT
<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Lundsångare	NT
<i>Regulus regulus</i>	Kungsfågel	VU
<i>Riparia riparia</i>	Backsvala	NT
<i>Saxicola ruberta</i>	Buskskvätta	NT
<i>Somateria mollissima</i>	Ejder	VU
<i>Stercorarius parasiticus</i>	Kustlabb	NT
<i>Sternula albifrons</i>	Småtärna	VU
<i>Sturnus vulgaris</i>	Stare	VU
<i>Sylvia nisoria</i>	Höksångare	VU
<i>Thalasseus sandvicensis</i>	Kentsk tärna	VU
<i>Upupa epus</i>	Härfågel	RE

Aktuella arters hotkategorier enligt